

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelma

Valtioneuvostotason toimintamalli

Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelma

Valtioneuvostotason toimintamalli

Laatijat

Valmistelutyöryhmä:
Kehittämisen neuvos Harri Martikainen, SM
Erityisasiantuntija Tiina Ranta-Lassila, SM
Yksikön päällikkö Antti Kaski, UM
Ulkoasiainsihteeri Petri Hakkarainen, UM
Turvallisuusjohtaja Timo Härkönen, VNK
Neuvotteleva virkamies Marikaisa Tiilikainen, PLM
Erityisasiantuntija Terhi Ylitalo, PLM
Yleissihteeri Vesa Valtonen, Turvallisuuskomitean sihteeristö

Julkaisun laji

Julkaisu

Toimeksiantaja

Valtioneuvoston kanslia

Turvallisuuskomitea hyväksyi toimeenpano-ohjelman
14.4.2014.

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelma. Valtioneuvostotason toimintamalli
(Verkställighetsprogram för säkerhetsforskning. Handlingsmodell på statsrådsnivå)

Tiivistelmä

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi linjaa, että yhteiskuntapolitiikan valmistelun, päätöksenteon ja toimeenpanon tulisi perustua tutkittuun tietoon. Tämä tavoite ohjaa myös turvallisuustutkimuksen kehittämistä. Turvallisuuden kehittämisen linjaukset, kuten Valtioneuvoston selonteossa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta, korostavat sama asiaa. Selonteon linjauksen mukaisesti kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia päivitetään turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelmaksi.

Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelmassa esitetään valtioneuvostotason toimintamalli, jonka avulla viranomaisten yhteisiä tutkimustarpeita määritetään, jäsennetään ja toimeenpannaan. Toimintamalli on jatkuva ja pitkäjänteinen prosessi, joka nivoutuu oikea-aikaisesti hallinnonalojen strategiatyöhön, johtamiseen ja toiminnan suunnitteluun sekä keskeisiin tutkimusrakenteisiin, -ohjelmiin ja -instrumentteihin. Turvallisuuskomitean toimeksiannon mukaisesti toimeenpano-ohjelma on lähtökohtaisesti rajattu kokonaisturvallisuuden kehkeyteen.

Toimintamallin lisäksi toimeenpano-ohjelma sisältää kolme turvallisuustutkimuksen strategista tutkimuskokonaisuutta, jotka kuvaavat poikkihallinnollista tutkimustarvetta ja linjaavat yhteisen tutkimuksen pääsuunnat.

Avainsanat

tutkimus, turvallisuustutkimus, kokonaisturvallisuus, Turvallisuuskomitea

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2014

ISSN PDF

1799-7828

ISBN PDF

978-952-287-093-3

Kokonaissivumäärä

16

Kieli

Fi

Luottamuksellisuus

Julkinen

Julkaisun jakelu

Verkkosivuilla PDF: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia, 2014

Beredningsarbetsgrupp

Utvecklingsrådet Harri Martikainen, IM
Specialsakkunnig Tiina Ranta-Lassila, IM
Enhetschef Antti Kaski, UM
Utrikessekreterare Petri Hakkarainen, UM
Säkerhetsdirektör Timo Härkönen, SRK
Konsultativ tjänsteman Marikaisa Tiilikainen, FSM
Specialsakkunnig Terhi Ylitalo, FSM
Allmän sekreterare Vesa Valtonen,
Säkerhetskommitténs sekretariat

Typ av publikation

Publikation

Uppdragsgivare

Statsrådets kansli

Säkerhetskommittén godkände verkställighetsprogrammet den 14 april 2014.

Publikationens namn

Verkställighetsprogram för säkerhetsforskning. Handlingsmodell på statsrådsnivå

Referat

Statsrådets principbeslut om en totalreform av statens forskningsinstitut och forskningsfinansiering drar upp en riktlinje om att beredningen, beslutsfattandet och verkställandet gällande samhällspolitiken ska grunda sig på undersökta fakta. Detta mål styr också utvecklandet av säkerhetsforskningen. Riktlinjerna i fråga om utvecklandet av säkerheten, såsom de som finns i Statsrådets redogörelse om Finlands säkerhets- och försvarspolitik, poängterar samma sak. I enlighet med linjen i redogörelsen uppdateras den nationella strategin för säkerhetsforskning till ett verkställighetsprogram för säkerhetsforskning.

I verkställighetsprogrammet för säkerhetsforskning föreslås en handlingsmodell på statsrådsnivå med hjälp av vilken myndigheternas gemensamma forskningsbehov definieras, gestaltas och verkställs. Handlingsmodellen är en pågående och långsiktig process, som i rätt tid knyts samman med förvaltningsområdenas strategiarbete, ledning och verksamhetsplanering samt med centrala forskningsstrukturer, forskningsprogram och forskningsinstrument. I enlighet med säkerhetskommitténs uppdrag är principen att verkställighetsprogrammet begränsas så att det omfattas av ramen för den övergripande säkerheten.

Utöver handlingsmodellen innehåller verkställighetsprogrammet tre strategiska forskningshelheter inom säkerhetsforskningen, vilka beskriver det tvärssektoriella forskningsbehovet och drar upp riktlinjerna för huvudriktningarna i den gemensamma forskningen.

Nyckelord

forskning, säkerhetsforskning, övergripande säkerhet, Säkerhetskommittén

Seriens namn och nummer

Statsrådets kanslis publikationsserie 1/2014

ISSN PDF

1799-7828

ISBN PDF

978-952-287-093-3

Sidantal

16

Språk

Fi

Sekretessgrad

Offentlig

Distribution

Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut
Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Förläggare

Statsrådets kansli, 2014

SISÄLLYS

TAUSTA JA TOIMEKSIANTO	7
TAVOITE JA RAJAUKSET	8
TOIMINTAMALLI	9
LIITE MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TURVALLINEN SUOMI – TURVALLISUUSTUTKIMUKSELLA VASTATAAN KOKONAISTURVALLISUUDEN KANNALTA KRIITTISIIN TIETOTARPEISIIN.	10
Strategiset tutkimuskokonaisuudet	10

TAUSTA JA TOIMEKSIANTO

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi on linjattu, että yhteiskuntapolitiikan valmistelun, päätöksenteon ja toimeenpanon tulisi perustua tutkittuun tietoon.¹ Tutkimus-, ennakointi-, seuranta- ja arviointitieto vahvistavat päätöksenteon tietopohjaa ja siten parantavat päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta. Tavoitteiden edistämiseksi on linjattu useita konkreettisia rakenteellisia ja rahoitukseen liittyviä uudistuksia, joilla pyritään tukemaan tutkimusta yhteiskunnan kehittämisen ja päätöksenteon strategisena resurssina.

Nämä tutkimuspoliittiset tavoitteet ohjaavat myös turvallisuustutkimuksen kehittämistä. Valtioneuvoston selonteossa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta² on korostettu turvallisuusosaamisen kehittämisen merkitystä. Keskeisinä välineinä nähdään laaja-alaisen tutkimusyhteistyön kehittäminen ja tutkimustiedon järjestelmällinen hyödyntäminen. Selonteon linjauksen mukaisesti kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia päivitetään turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelmaksi.

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi 5.9.2013.

² Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012.

TAVOITE JA RAJAUKSET

Kansallisessa turvallisuustutkimuksen strategiassa on tunnistettu laajasti turvallisuuteen vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia, niistä johdettuja strategisia tutkimuskokonaisuuksia sekä turvallisuustutkimuksen laadullisia tavoitteita.³ Ajankohtaisia ja konkreettisia tutkimusteemoja voidaan johtaa myös muista ohjaavista asiakirjoista. Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelman tavoitteena on esittää toimintamalli, jonka avulla viranomaisten yhteisiä tutkimustarpeita määritetään, jäsennetään ja toimeenpannaan. Toimintamallilla parannetaan tutkimuksen ja kehittämisen sekä strategisen suunnittelun välistä kytkentää. Yhteistyöllä varmistetaan tutkimuksen strateginen relevanssi, vahvistetaan synergiaa ja välitetään tarpeetonta päällekkäisyyttä. Toimintamalli myös vahvistaa viranomaisten ja tutkimusyhteisön välistä vuorovaikutusta. Näin edistetään tutkimuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaamista sekä hahmotetaan turvallisuustutkimuksen kokonaistilannetta.

Turvallisuus on laaja-alainen ilmiö, jota ei voi yksiselitteisesti määrittää tai rajata. Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelma on Turvallisuuskomitean toimeksiannon mukaisesti lähtökohtaisesti rajattu kokonaisturvallisuuden kehikseen. Viranomaisilla on toki kokonaisturvallisuuden elintärkeisiin toimintoihin ja laaja-alaiseen yhteistyöhön liittyvän tutkimuksen lisäksi myös muuta turvallisuuteen liittyvää tutkimustoimintaa.

Tutkimustoiminnan kehittäminen on onnistuessaan osa muuta ohjaus- ja johtamisjärjestelmän kehittämistä ja strategiatyötä. Tutkimustoiminta ei yksin kykene saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita. Tavoiteltuna toimintamallina on siksi jatkuva ja pitkäjänteinen prosessi, joka nivoutuu oikea-aikaisesti hallinnonalojen strategiatyöhön, johtamiseen ja toiminnan suunnitteluun sekä keskeisiin tutkimusrakenteisiin, -ohjelmiin ja -instrumentteihin.

³ Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia, Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan julkaisu 17:2009.

TOIMINTAMALLI

Turvallisuustutkimuksen toimeenpano-ohjelman toimintamalli tukeutuu lähtökohtaisesti jo olemassa oleviin yhteistyörakenteisiin. Malli perustuu seuraaville periaatteille.

1. Kukin ministeriö, laitos tai virasto vastaa toimialallaan sille kuuluvasta tutkimuksesta.
2. Kokonaisturvallisuuden yhteisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että viranomaiset toimivat systemaattisessa yhteistyössä myös tutkimustoiminnan alueella.
3. Tutkimustoiminnan yhteistyötä koordinoidaan ja valmistellaan Turvallisuuskomiteassa edustettujen ministeriöiden tutkimushallintoyksiköistä tai vast. koostuvassa turvallisuustutkimuksen yhteistyöryhmässä.⁴
4. Yhteistyöryhmän tehtävänä on seurata ja kehittää turvallisuustutkimuksen tilannetietoisuutta, sovittaa yhteen kokonaisturvallisuuden kehityksessä tehtävää turvallisuustutkimusta sekä tunnistaa yhteisiä tutkimustarpeita. Tehtävässä ja toiminnassa korostuu yhteistyö erilaisten asiakkuusryhmien⁵ ja tutkimusyhteisön kanssa. Tutkimustarpeita määrittävät myös ajankohtaiset strategiset ja poliittiset tietotarpeet.
5. Yhteistyöryhmä tekee kerran vuodessa Turvallisuuskomitealle esityksen kokonaisturvallisuutta tukevista pitkän aikavälin strategisista tutkimuskokonaisuuksista ja lyhyen aikavälin tutkimustarpeista. Lisäksi yhteistyöryhmä arvioi tutkimustoiminnan vaikuttavuutta. Turvallisuuskomitea antaa suosituksen yhteistyöryhmän laatiman esityksen pohjalta.
6. Ministeriöt huomioivat Turvallisuuskomitean suosituksen omissa vuosittain valtioneuvoston kanslialle esittämässään kokonaisturvallisuutta käsittelevissä tutkimusteemoissa. Lisäksi ministeriöt huomioivat Turvallisuuskomitean suositukset tutkimuskokonaisuuksiksi ja tutkimustarpeiksi myös muussa toiminnassaan⁶.

⁴ Yhteistyöryhmä perustetaan osana laajempaa kansallista turvallisuustutkimuksen koordinoitua. Yhteistyöryhmän toiminnan periaatteet ja vastuut määritellään yhteistyöryhmän ensimmäisessä kokouksessa. Turvallisuustutkimuksen asioiden valmistelussa huolehditaan siitä, että tutkimuksen kannalta olennaisia tahoja kuullaan säännöllisesti.

⁵ Turvallisuustutkimuksen asiakkuusryhmiä voivat olla esimerkiksi valmiussihteerit, kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan koordinaatioryhmä, Itämeri-tutkimusverkosto ja Matine.

⁶ Esimerkiksi strategisen tutkimuksen ohjelma (Suomen Akatemia) ja EU Horizon2020 -tutkimusohjelma.

LIITE MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TURVALLINEN SUOMI – TURVALLISUUSTUTKIMUKSELLA VASTATAAN KOKONAISTURVALLISUUDEN KANNALTA KRIITTISIIN TIETOTARPEISIIN

Globaali toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa ja sen eri osa-alueet vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti turvallisuuteen. Myös suomalainen yhteiskunta on moninaisessa muutostilassa. Digiyhteiskunta sekä mahdollistaa osallistumista ja yhteisöllisyyttä ja tehostaa hallinnon ja tuotannon prosesseja että samaan aikaan altistaa yksilöt ja toiminnot uudentilaisille kyberuhkille. Rikollisuus ja terrorismi toimivat nekin verkoissa ja monimutkaisissa verkostoissa. Pitkittänyt talouden taantuma ja kestävyysvaje pakottaa muun muassa toimiin, jotka vaikuttavat sekä turvallisuuden tuottamiseen että sen kokemiseen. Pahoinvointi eri muodoissaan periytyy vahvasti ja on lisääntymässä, ja hyvinvointi näyttää liittyvän yhä enemmän yksilön vastuuseen ja valintoihin. Yhteiskunnassa on erilaisia asenteita ja arvoja, jotka voivat toisaalta lisätä keskinäistä luottamusta, toisaalta taas polarisoida ja jopa radikalisoita.

Yhteiskunnan haastavat myös kriittiset riippuvuudet. Suomi on täysin riippuvainen kansainvälisestä taloudesta ja turvallisuudesta. Esimerkiksi huoltovarmuus eri toimialoilla vaatii jatkuvaa kehittämistä. Ympäristön ja ilmastonmuutoksen turvallisuusvaikutukset on tunnistettu laajasti, tarvitaan ratkaisuja vaikutusten ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Kehittyvät teknologiset ratkaisut tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia, mutta aiheuttavat myös odottamattomia riskejä. Moninaisten turvallisuushaasteiden ja haavoittuvuuksien edessä vaaditaan systemaattista toimintaympäristön ennakoitua ja analysointia sekä jatkuvaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä kehittämistä. Kokonaisuudessaan toimintaympäristön muutokset avaavat mahdollisuuksia turvallisuuden vahvistamiselle samalla kun ne luovat uusia tai voimistavat jo olemassa olevia turvallisuusuhkia. Turvallisuustutkimuksella vastataan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisiin tietotarpeisiin. Turvallisuustutkimuksessa poikkileikkaavana periaatteena on tulevaisuusorientoituneisuus.

Strategiset tutkimuskokonaisuudet

Turvallisuustutkimuksen strategiset kokonaisuudet kuvaavat poikkihallinnollista tutkimustarvetta ja linjautavat yhteisen tutkimuksen pääsuunnat. Kolmen strategisen tutkimuskokonaisuuden alla luetellut teemat ovat suuntaa-antavia esimerkkejä, jotka tarkentuvat prosessin kehittyessä. Kokonaisuuksissa huomioidaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisesti kaikki elintärkeät toiminnot, kuten kansainvälinen toiminta, kriittinen infrastruktuuri ja huoltovarmuus.

1) Turvallisuus ja hyvinvointi

Osa-alue keskittyy yksilöön osana yhteiskuntaa ja suomalaisen yhteiskunnan kehityskulkuihin esim. arvoihin, asenteisiin, turvallisuuskäsitykseen, omatoimiseen varautumiseen sekä käyttäytymiseen häiriö- ja poikkeusoloissa.

- Arvot, asenteet, sietokyky, rikollisuus, solidaarisuus, puolustustahto, hallinnon legitimitetti, luottamus
- Omatoiminen varautuminen, vapauksien turvaaminen, turvallisuuden tunne, yksilönvapaudet, turvallisuushallinnon kontrolli, yksilön ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen turvallisuuden tuottamiseen
- Kulttuuriset ja sosiaaliset jännitteet, liikkuvuus ja uudet haasteet yhteiskunnalle

2) Yhteiskunnan toimivuus

Osa-alue keskittyy tietoyhteiskunnan toimivuuden, varautumisen sekä sietokyvyn kannalta keskeisiin ilmiöihin ja kehityskulkuihin esim. globaaleihin muutoksiin ja rakenteisiin, kansainvälisten keskinäisriippuvuuksien ja riippuvuuksien turvallisuusimplikaatioihin sekä yhteiskunta-, elinkeino- ja osaamisrakenteisiin.

- Turvallisuus ja jatkuvuudenhallinta tietoyhteiskunnassa
- Häiriötilanteiden ehkäisy
- Liikkuvuus ja turvallisuus, globaalit ilmiöt sekä kansainvälinen turvallisuus, regiimit, kv. oikeus, Suomen rajojen ulkopuoliset konfliktit ja kriisit sekä niiden kansainvälinen ehkäisy ja hallinta
- Suomi osana kansainvälistä turvallisuusarkkitehtuuria (EU, Nato, ETYJ ja YK kansainvälisen turvallisuuden tuottajina; Pohjois-Euroopan ja lähialueen kehitys; Arktinen turvallisuus; globaaliongelmien ja niiden hallinta)

3) Turvallisuuden johtaminen

Osa-alue painottuu tietoyhteiskunnan turvallisuuden johtamisen toimintatapojen, prosessien sekä teknisten järjestelmien kehittämisen kannalta keskeisille osa-alueille

- Suomen sietokyky, varautuminen ja muutoksen hallinta, voimavarat, kansallisen ja kansainvälisen toiminnan vaikuttavuus
- Kokonaisvaltainen turvallisuuden hallinta, hallinnon kehittäminen ja toimivaltasuhteet sekä lainsäädäntö

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN PDF 978-952-287-093-3
ISSN PDF 1799-7828